

Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának (OKKT₂) Stratégiai Környezeti Vizsgálata

Hatóságokkal egyeztetett tematika

Budapest, 2021. november

Tartalomjegyzék

1	Az SKV szükségessége.....	2
2	A Környezeti Vizsgálat munkafolyamata	3
3	A vizsgálat speciális jellemzői, bizonytalanságok.....	4
4	Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának bemutatása	6
4.1	Árvízi irányelv.....	6
4.2	Az OKKT2	7
4.2.1	A jogszabályi keretek	7
4.2.2	Az árvíz-kockázat-kezelési tervek céljai és alapelvei	8
5	A környezeti vizsgálat tematikája	12
6	A fenntarthatósági értékrend meghatározása	16
7	A környezeti vizsgálat társadalmasítása	21

Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának Stratégiai Környezeti Vizsgálata

Hatóságokkal egyeztetett tematika

1 Az SKV szükségessége

Jelen tematika az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának (továbbiakban OKKT2) (Stratégiai) Környezeti Vizsgálatára vonatkozik.

1985-ben az Európai Unió elsőként bizonyos beruházásokra vonatkozóan írta elő a környezeti hatásvizsgálatok elvégzésének szükségességét. Mintegy egy évtized tapasztalatai alapján azonban világossá vált, hogy számos esetben a beruházások megvalósításának szakaszában a környezeti érdekek érvényesítésére már nincs megfelelő lehetőség, tehát az elkészt, azt korábban, a stratégiai tervezés, koncepcióalkotás, ágazati programok kidolgozásának részeként érdemes elindítani.

Az Európai Parlament és a Tanács bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló 2001/42/EK (2001. június 27.) irányelvének (a továbbiakban: SKV irányelv) 2. cikk (a) pont 2. francia bekezdése szerint a jogszabály tárgyi hatálya kiterjed azokra a tervekre és programokra, amelyeket törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezések írnak elő. Az Irányelvet a hazai jogba átültető, az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet (a továbbiakban: SKV Korm. rendelet) 1. § (2) bekezdés b) pont ba) alpontja **szerint ilyen vizsgálatot kell végezni az 1. számú mellékletben fel nem sorolt olyan tervre, illetve programra is amely a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halgazdálkodás, energetika, ipar, szállítás, közlekedés, hulladékgazdálkodás, vízgazdálkodás, elektronikus hírközlés, idegenforgalom, regionális fejlesztés számára készül, és keretet szab olyan tevékenységek vagy létesítmények jövőbeli hatósági engedélyezése számára, amelyek a környezeti hatásvizsgálatról szóló külön jogszabály mellékletében vannak felsorolva**, azonban - e rendelet alkalmazása szempontjából - függetlenül az abban megadott küszöbértéktől és területi megkötéstől.

Az OKKT2 tervezett intézkedései következtében előfordulhatnak környezeti hatásvizsgálat-köteles tevékenységek körébe tartozó beruházások (lásd pl. árvízi tározó, folyószabályozás, vízfolyásrendezés, árvízvédelmi mű védett területen), így a Terv az SKV Irányelv és az SKV Korm. rendelet hatálya alá tartozik.

A (stratégiai) környezeti vizsgálat (SKV) olyan eszköz, mely eredetét tekintve a környezeti hatásvizsgálatokból (KHV) nőtt ki és önállósult. A környezeti vizsgálat egyik fő „erénye”, hogy optimális esetben együtt készül a stratégiával, tervvel, így a környezetvédelmi szempontok figyelembevételének erősítésére, a különböző érdekviszonyok közötti kompromisszum megtalálására különösen alkalmas.

Az SKV célja, hogy a környezeti védelméért felelős szakértők és az érintettek véleményét már az előkészítés és a tervezés folyamatába figyelembe véve:

- javítsa a tervezési dokumentumok minőségét, az intézkedések környezeti hatékonyságát, hatásosságát és környezeti szempontú konzisztenciáját,
- segítse a terv esetleges kedvezőtlen környezeti hatásainak csökkentését, kiküszöbölését,
- a terv elvárható kedvező környezeti hatásainak növelését, erősítse eredményességét,
- elérni, hogy intézményi harmónia és integráció jöhessen létre különböző ágazatok között,
- a méltányosság és a nyilvánosság részvételi szempontjainak érvényesülését.

Az SKV alapvető célja tehát, hogy hozzájáruljon az OKKT2 minőségének javításához a környezeti értékelési kritériumokkal, szempontokkal és a vizsgálat értékelési eredményeivel, valamint a

környezeti és fenntarthatósági szempontból megfogalmazott javaslatokkal. Ezekon túl - a lehetőségekhez mérten - segítse a tervezési és döntéshozatali folyamatokat

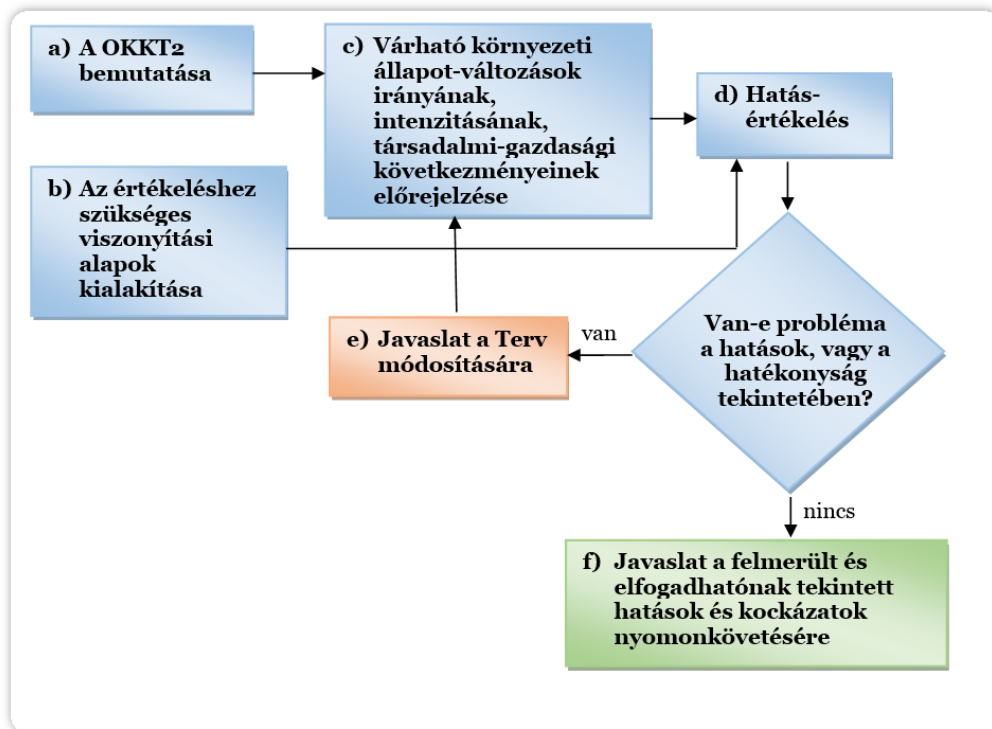
2 A Környezeti Vizsgálat munkafolyamata

A környezeti vizsgálat, mely eredményeként kidolgozásra kerül a környezeti értékelési dokumentum munkafázisait az alábbiakban határozzuk meg:

- A harmadik Országos Vízgyűjtő -gazdálkodási Terv bemutatása
- Az értékeléshez szükséges viszonyítási alapok
- Várható környezeti állapotváltozások előrejelzése
- Hatásértékelés
- (Szükség szerint) javaslat a terv módosítására
- Javaslat az esetleges kedvezőtlen hatások/kockázatok csökkentésére és ellenőrzésére

A munkafolyamat alaplogikáját az **1. ábrán** mutatjuk be.

1. ábra: A környezeti vizsgálat főbb részfolyamatai

Az EU-s és a hazai elvárások alapján vannak olyan általános szempontjaink is, amiket általában, azaz minden fejlesztéssel szemben érvényesíteni kívánunk. Minden programtól, tervtől el lehet várni, hogy:

- az ökoszisztéma szolgáltatásokat összességében ne csökkentse,
- a káros társadalmi és területi egyenlőtlenségeket ne növelje, ha lehet inkább eleve csökkentse,
- segítse elő a klímaváltozáshoz való jobb alkalmazkodást (valamilyen módon járuljon hozzá, ha mással nem, akkor pl. energiatakarékosan).

A hatások értékelése során saját stratégiai környezeti vizsgálati gyakorlatunkban bevált módon nem kizárólag a környezeti hatások értékelésére szorítkozunk, **az értékelését kiegészítjük környezeti-természeti szempontú fenntarthatósági értékeléssel** is.

Az SKV-tól várható eredmények általánosságban két fő részre oszthatók:

- egyrészt környezeti szempontból minősíti az OKKT2 megvalósulása után kialakuló, várható új környezeti helyzetet, véleményt alkot a tervezett intézkedések környezeti és fenntarthatósági teljesítményéről;
- másrészt segít megtalálni a környezeti, természetvédelmi, fenntarthatósági szempontból is megfelelő megoldásokat.

Az SKV készítésénél – bevált metodikai elemként – alapkérdés(eke)t fogalmaztunk meg, melyekre a munka elvégzésével választ adunk. Ilyen alapkérdések esetünkben:

A Terv intézkedéseinek megvalósulásával

- **hatékonyan és érzékelhetően csökkenthetők-e az árvízi kockázatok?**
- **várhatók-e nem kívánatos környezeti hatások és ezek mennyire kezelhetők, kerülhetők el?**
- **van-e lehetőség környezeti, fenntarthatósági szempontból kedvező állapotváltozásra, kedvezőbb területszerkezet kialakulására?**
- **a beavatkozások megvalósulásával az érintett térségek összességében élhetőbbé válnak-e?**
- **javul-e a klímaalkalmazkodás lehetősége?**
- **milyen a viszony a Víz Keretirányelv, illetve a harmadik Országos Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv (VGT3) elvárásaival, céljaival, mennyiben segíti és mennyiben akadályozza a terv megvalósítása ezeket?***

*** VKI 4.7 szerinti vizsgálat szükségessége**

A vízgyűjtő-gazdálkodás egyes szabályairól szóló 221/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet 10-11. §-a VKI 4.7. pontjának követelményeit foglalja össze, amely szerinti vizsgálatot kell végezni olyan új beavatkozások esetén, ahol előreláthatóan a felszíni víztest fizikai jellemzőiben történő változás miatt megghiúsulhat a jó ökológiai állapotának/potenciáljának elérése, vagy egy felszíni víztest állapotromlása következik be. Ez jelen SKV szintjén csak a lehetőségek bemutatását jelentheti. Az a lényegi kérdés mikor merülhet fel ilyen a szükségesség elemzésének igénye.

A környezeti vizsgálat során további feladatként tűzzük ki:

- a Terv és céljai illeszkedésének elősegítését az Európai Unió és a Magyar Köztársaság környezetvédelmi és fenntartható fejlődéssel kapcsolatos céljaihoz;
- a javasolt intézkedések hatékonyságának, eredményességének vizsgálatát;
- az intézkedések megvalósulása esetén fellépő kedvező hatások erősítését, az esetleges rövid és hosszú távú környezeti és fenntarthatósági kockázatok feltárását;
- a fellépő kockázatok elhárítására, csökkentésére vonatkozó javaslatok kidolgozását.

3 A vizsgálat speciális jellemzői, bizonytalanságok

Jelen esetben a vizsgálat alá kerülő az OKKT2 speciális jellemzőkkel rendelkezik a jellemzően beruházásokat megalapozó fejlesztési programokhoz, stratégiákhoz viszonyítva. A kockázatkezelési terv nem egy beruházási stratégia, nem ágazati fejlesztési program és nem egy hagyományos vízgazdálkodási terv, hanem az árvíz kockázatok felmérését, értékelését, kezelését és a végrehajtás

módját tartalmazó stratégiai terv. Így számos más stratégiai környezeti vizsgálattól eltérő jellemzővel is rendelkezik:

- A) **Az SKV** - éppen nagyfokú döntéshozatalba integráltsága révén - nem csupán, mint hatásvizsgálati eszköz jelentős, de igen **szorosan kapcsolódik a fenntarthatóság eszméjéhez**, s mint ilyen, a legközvetlenebb eljárás ahhoz, hogy általa a fenntarthatóság irányába való elmozdulás összehasonlítható módon értékelhető legyen. A környezeti értékelésének is ez az elsődleges célja. **A kockázatkezelési tervek szintjén a környezetvédelem és a fenntarthatóság nemcsak feltételrendszert, de bizonyos célokat is jelent** (pl.: az emberi élet, a települési környezet védelme), így itt a hatásvizsgálat feladata kiegészül a környezetvédelmi célok megfelelőségének vizsgálatával.
- B) Speciális a terv abból szempontból is, hogy **az intézkedésekkel érintett helyszín az ország területének közel negyedét teszi ki**. A tervekben lévő legkisebb helyi tervezési egységek jellemzően árvízvédelmi öblözetek (150), kisvízfolyások teljes vízgyűjtői (108), nyílt ártéri öblözetek (48). **Az OKKT2 tehát egyszerre országos terv, ugyanakkor meghatározható lokális hatásokkal is rendelkezik**. Az egyedi helyszínek vizsgálata viszont túlmutat a környezeti értékelésen, jellemzően KHV szintű feladat, így az SKV keretében meg kell találni azokat a tipizálásokat, amelyek az összefogott elemzést lehetővé teszik.
- C) **Az árvízzel kapcsolatos kérdésekben a társadalom minden az ártereken** (Magyarország területének 23 %-a ártér) **élő tagja érintett**, tehát a társadalom bevonása a tervezésbe alapvető fontosságú. A tervezés során meghatározó jelentőséget kell kapnia a társadalmi párbeszédnek. Számos esetben az intézkedések megvalósíthatósága az érintettek kompromisszum készségén is múlik.
- D) Az árvízvédelmi beavatkozások kisebb-nagyobb mértékben, de befolyásolni fogják az érintett területek környezeti állapotát. E programban meghatározott intézkedések mellett azonban a beavatkozási területeket számos **más folyamat, fejlesztés is befolyásolja**, amelyek szintén alakítani fogják a környezetet (mint hatásviselőt). A teljesség igénye nélkül néhány ilyen folyamat: az éghajlatváltozás, a járvány okozta gazdasági problémák alakulása, az EU válságkezelő intézkedései, az EU forrásokból tervezett fejlesztések stb. Ez azt jelenti, hogy a valóságban ténylegesen bekövetkező környezeti változásoknak csak egy része függ össze a az árvízi kockázatokat csökkentő tervekkel. A terv hatásainak utóellenőrzése során a különböző folyamatokból származó állapotváltozások elkülönítése nehézkes.
- E) Az intézkedések között lehetnek olyanok, melyeknél a hatások léte, iránya, mértéke nagyban függ a megvalósítás mikéntjétől, annak pontos tartalmától. Ezek csak akkor válhatnak megítélhetővé, ha megvalósítási feltételek is megjelennek a stratégiában, illetve a vízgyűjtő szintű tervekben. Ez azonban nem, vagy nem feltétlenül e tervezési szint része, tehát nem is várható el ilyen szintű hatásbecslés.
- F) Az OKKT2 szoros kapcsolatban van a terület- és településfejlesztési, illetve egyéb ágazati tervekkel: a terv az árvízi biztonság javítását szolgáló célkitűzések elérése érdekében olyan intézkedéseket javasolhat, amelyek kapcsolódnak többek között a településekhez, a mezőgazdasághoz, a földhasználatokhoz, a természetvédelemhez, a turizmushoz.

4 Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának bemutatása

4.1 Árvízi Irányelv

Az Árvízkezelési Stratégiát az Európai Parlament és a Tanács 2007/60/EK számú, "Irányelv az árvízkezelésről és kezeléséről" (röviden Árvízi Irányelv) című dokumentumban foglaltak teljesítése érdekében kell kidolgozni.

Az irányelv a tagországok számára egységesen és kötelező jelleggel szabályozza az árvízkezelés értékelésére és kezelésére irányuló tevékenységek kereteit, az emberi egészségre, a környezetre, a kulturális örökségre és a gazdasági tevékenységre gyakorolt káros következmények csökkentése érdekében.

Magyarország korábban, az EU szabályozás előtt is nagy figyelmet fordított az árvízi kockázatok felmérésére és a veszélyeztetettség, illetve a kockázatok csökkentésére, mivel az ország árvízvédelmi szempontból Európa egyik legveszélyeztetettebb térségei közé tartozik.

Az Irányelv alapján a tagállamok előzetes árvízkezelési értékelést végeznek, árvízveszély-árvízkezelési térképeket és árvízkezelési terveket készítenek. A nem szerkezeti intézkedésekre és az árvíz valószínűségének csökkentésére összpontosítva árvízkezelési célokat állapítanak meg. Majd a célkitűzések elérését szolgáló intézkedéseket irányoznak elő, figyelembe véve a környezetre gyakorolt hatások vizsgálatáról szóló, a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyeinek ellenőrzéséről szóló, és a stratégiai hatásvizsgálatról szóló EK irányelveket. Eljárást alakítanak ki a nemzetközi vízgyűjtők esetében alkalmazandó transznacionális hatású intézkedések értékeléséhez használandó költség-haszon elemzésekre. Bemutatják a terv végrehajtásának programját, kitérve az intézkedések rangsorolására és az előrehaladás figyelemmel kíséresi módjára, a megtett, nyilvános tájékoztatási és konzultációs intézkedésekre, csatolják a hatáskörrel rendelkező hatóságok jegyzékét is. Nemzetközi vízgyűjtő kerület esetében bemutatják a koordinációs folyamatot.

Az árvízkezelési terveknek figyelembe kell venniük a költségek és hasznok, az elöntés mértéke, az árvízterjedési útvonalak és az árvíz-visszatartási képességgel rendelkező területek, zöldinfrastruktúra-elemek – például természetes árterületek –, a környezetvédelmi célkitűzések, a talaj- és vízgazdálkodás, a területrendezés és településtervezés, a kikötői infrastruktúra szempontjait is.

Az árvízkezelési tervek a megelőzésre, a védelemre való felkészültségre (beleértve az árvíz-előrejelzéseket és a riasztó rendszereket) összpontosítanak, figyelembe veszik az adott vízgyűjtő vagy részvízgyűjtő jellemzőit. Az árvízkezelési tervekbe a fenntartható területhasználati gyakorlat támogatását, az árvízvisszatartás javítását, valamint bizonyos területek árvízeseemények esetén történő ellenőrzött elárasztását is fel lehet venni a megoldások közé.

Az árvízkezelési tervek a szolidaritás érdekében nem tartalmazhatnak olyan intézkedéseket, amelyek jelentősen növelik az árvízkezelést az alvízi vagy felvízi országokban, kivéve, ha ezekben az összehangolt intézkedésekben az érintett tagállamok egymás között megegyeztek.

A végrehajtás nemzeti feladatait Magyarországon „a vizek többletéből eredő kockázattal érintett területek meghatározásáról, a veszély- és kockázati térképek, valamint a kockázatkezelési tervek készítéséről, tartalmáról” szóló, 178/2010. (V.13.) számú Kormányrendelet (a továbbiakban Kormányrendelet) tartalmazza. A szabályozás előírja, hogy a tagállamoknak előzetes kockázatbecslést, árvíz veszély- és kockázati térképeket, továbbá az árvízkezelésére, csökkentésére hozandó intézkedéseket kell kidolgozni. Magyarországon ez a munka az Országos Vízügyi Főigazgatóság koordinálása mellett 2010. óta zajlik. Magyarország első Árvízi Országos Kockázatkezelési Tervét a Kormány a 1146/2016. (III. 25.) határozatával fogadta el.

Az SKV szempontjából fontos, hogy kockázati tervek keretét meghatározó stratégiának a Kvassay Jenő Terv (a továbbiakban: KJT) tekinthető. Ezt a Kormány a Nemzeti Vízstratégia és a végrehajtását biztosító intézkedési terv elfogadásáról szóló 1110/2017 (III.7.) sz. határozatával hagyta jóvá.

Az Unió Árvízi Irányelvét ugyanúgy, mint a Víz Keretirányelvet a Duna-medencebeli együttműködés, azaz az ICPDR keretei között, az ott született magas szintű elhatározásoknak megfelelően kell végrehajtani.

4.2 Az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálata

4.2.1 A jogszabályi keretek

A 178/2010. (V.13.) számú Kormányrendelet 7.§-a 1. bekezdése szerint:

- (1) A veszély- és kockázati térképek alapján a Duna vízgyűjtőkerület magyarországi részére **Országos Árvízi Kockázatkezelési Konceptiót** (a továbbiakban: Konceptió) kell készíteni, mely tartalmazza az országos szintű árvízi kockázatkezelési célkitűzéseket, alapelveket és prioritásokat az árvízi kockázatkezelés rendje, a kockázatkezelés és a kockázatviselés, valamint a kockázatok csökkentése tekintetében. A Konceptió kiterjed az árvíznek és a belvíznek az emberi egészségre, az emberi javakra, a környezetre, a kulturális örökségre és a gazdasági tevékenységre gyakorolt lehetséges káros következményeinek csökkentésére, valamint - amennyiben indokolt - a nem szerkezeti jellegű intézkedésekre, az árvíz és belvíz valószínűségének csökkentésére összpontosítva.

Az országos helyzetfelmérés és a vízgyűjtő-szintű stratégiai tervezés alapján készül az **Országos Árvízi Kockázatkezelési Stratégia javaslati része**. Tehát végeredményben a Stratégia:

- az Országos Árvízi Kockázatkezelési Konceptiót is magába foglalja, annak elvei alapján épül fel;
- országos helyzetfelmérés alapján állapotleíró részeket is tartalmaz;
- alulról építkezve szintetizálja a vízgyűjtő-szintű stratégiai terveket;
- fentiek alapján egységes, összefüggő kockázatkezelési rendszert képez.

Azokra a területekre, ahol a vizek többletéből eredő jelentős kockázat áll fenn, illetve ezek előfordulása valószínűsíthető, valamint az ország teljes területére egységes országos kockázatkezelési tervet kell készíteni

Ennek tartalmi követelményeit a Kormányrendelet 1. melléklete határozza meg.

A kockázatkezelési terv részei:

- A) Előzetes kockázatbecslés következtetései a Duna vízgyűjtőkerület magyarországi részvízgyűjtőinek összefoglaló térképe formájában, feltüntetve a kockázatkezelési terv tervezési egységét képező területeket;
- B) Veszély- és kockázati térkép, valamint a térképek alapján levonható következtetések;
- C) A megállapított kockázatkezelési célkitűzések leírása;
- D) A kockázatkezelési célok elérését célzó intézkedések összefoglalása, azok rangsorolása, valamint az egyéb közösségi jogi aktusok szerint hozott, az árvizekhez kapcsolódó intézkedések ismertetése;
- E) Amennyiben rendelkezésre áll, a szomszéd államokkal közös vízgyűjtők vagy részvízgyűjtők esetében a határokon túlterjedő hatású intézkedések értékeléséhez használt költség-haszon elemzés érintett tagállamok által meghatározott módszertanának leírása.

F) A kockázatkezelési terv készítésének leírása.

A Kormányrendelet 12. §-a szerint az előzetes kockázatbecslést, a veszély- és kockázati térképeket, valamint kockázatkezelési tervet **legalább hatévente felül kell vizsgálni**. A felülvizsgálatok során figyelembe kell venni az éghajlatváltozás árvizek előfordulására gyakorolt hatását. **A tervek első felülvizsgálata a jelen SKV tárgya.** A kockázatkezelési terv felülvizsgálatának részei:

- A) A kockázatkezelési terv előző változatának közzététele óta tett valamennyi változtatás vagy aktualizálás, beleértve a végrehajtott felülvizsgálatok összefoglalását is;
- B) A megállapított célkitűzések megvalósítása terén elért eredmények értékelése;
- C) A kockázatkezelési terv korábbi változatában előirányzott, de meg nem valósított intézkedések leírása és magyarázata;
- D) A kockázatkezelési terv korábbi változatának közzététele óta tett minden kiegészítő intézkedés leírása.

A terv tárgya

Az árvíz kockázat értékeléséről és kezeléséről szóló 2007/60/EK sz. Irányelv előírja valamennyi vízgyűjtőkerületre, hogy azonosításra kerüljenek azon területek, ahol jelentős potenciális árvízi kockázat áll fenn, illetve előfordulása valószínűsíthető. Magyarországon az Irányelvben definiált árvízi kockázat fogalom három területre bontható:

- töltésezetlen, nyílt árterű vízfolyások menti elöntések,
- árvízvédelmi töltések nem kielégítő állapotából, vagy elégtelen méretéből adódó gátszakadásokból bekövetkező elöntések,
- és csapadékból, a talajvíz megemelkedéséből származó belvíz elöntések okozta kockázat.

Az előzetesen elöntéssel fenyegetett területek meghatározása ezáltal kiterjedt a folyók, patakok árvizei, illetőleg a belvízi elöntés veszélyének kitétt területekre egyaránt.

4.2.2 Az árvíz kockázat-kezelési tervek céljai és alapelvei

Az elvek és célok részben a Kvassay Jenő Tervben, részben az 1. OKKT koncepciójában, részben annak SKV-jában jelentek meg az előzőekben.

A) Általánosan

- A kialakított rendszernek a területfejlesztéssel együttműködve elő kell mozdítania a vízzel, a földterülettel, a természeti erőforrásokkal és a természeti értékekkel kapcsolatos tevékenységek koordinált kezelését és megőrzését, ugyanakkor az árvízi kockázatok csökkentését. E miatt **a tervezés során egymásra épülő, komplex megoldásokat kell keresni.**
- **Az árvízvédelmi biztonsági előírásokat újra kell fogalmazni, ehhez**
 - A **veszély elleni defenzív tevékenységről át kell térni a kockázatok kezelésére**, az árvízveszélyes területek hasznosításakor alkalmazkodni kell a fennálló veszélyekhez.
 - Az árvizek és belvizek kezelése során, ahol ez lehetséges, a katasztrófa megelőzés elsődleges a katasztrófa kezeléshez képest.
- **Az árvíz kockázat-kezelési tervek az integrált vízgyűjtő-gazdálkodás részét képezik.** Az árvíz kockázat-kezelési koncepció cél- és eszközrendszerének figyelembe kell vennie az észszerű és hatékony vízkészlet-gazdálkodás követelményét, illetve maga is ebbe az irányba kell, hogy befolyásolja a gazdálkodást.
- **A megoldások megkövetelik az árvízi kockázatkezelési koncepció céljainak más szakpolitikákba történő integrálását.** Különösen fontos lenne az integráció az agrárpolitikába,

a természetvédelemben, a környezetvédelemben, a terület- és településfejlesztésben és a katasztrófavédelemben (például: vidékfejlesztés – vízvisszatartás, területfejlesztés – veszélyeztetettség).

B) A társadalom számára elfogadható kockázat mértéke

- Az „abszolút biztonság” szintje nem elérhető, és racionálisan célként nem is közelíthető, ehelyett meg kell határozni a társadalom számára elfogadható kockázat mértékét.
- **A társadalom számára elfogadható kockázat meghatározásakor a nehezen vagy egyáltalán nem számszerűsíthető károkat is figyelembe kell venni.** Az elfogadható kockázat nem egyetlen meghatározott szintet, hanem egy intervallumot jelent. A rendszert nem az egyenlő kockázatra, és nem is az egyenlő biztonságra kell kialakítani, hanem a kockázatokat mindenütt az elfogadhatósági intervallumon belüli szintre kell hozni.
- A fő cél az ár- és belvizekkel kapcsolatos káros következmények kockázatának egy adott, a társadalom számára is elfogadható intervallumon belül való tartása, ahol:
 - **A minimális célt az emberi élet védelmének valamilyen szintje jelenti,** ahol az elfogadható kockázatot nem befolyásolja a területen lévő javak és értékek nagysága (szegény és gazdag falu egyenlő). Ennek a szintnek a biztosítása állami feladat. (Megjegyzés: a szint valószínűleg teljesítettnek tekinthető jelenleg is, hiszen az utóbbi kb. 50 évben nem volt elöntési eseménnyel közvetlenül összefüggő emberhalál.)
 - **A minimális cél elérése után a gazdasági mérlegelés a terep,** innentől a pénzben kifejezett éves átlagos kár változását – mint a kockázatszámítás eredményét – kell összevetni a kockázatkezelési intézkedések költségeivel.
 - Az optimumot az öblözetenként számított széles értelemben vett gazdasági-társadalmi eredmény határozza meg. Mindaddig érdemes kockázatkezelési intézkedéseket hozni, amíg a határráfordítás kisebb vagy egyenlő, mint a károk elmaradásából származó határhaszon. Fontos, hogy minden értéket figyelembe kell venni, nem csak a pénzben kifejezhető hasznokat, ráfordításokat.
 - A minimális céloknak megfelelően kialakított kockázati szint egy adott öblözetben optimális is lehet.
 - A maximumot az a többlet biztonság jelenti, amit az optimum felett egyértelműen a közvetlenül érintettek a saját döntésük alapján finanszíroznak.
- Az árvíz-kockázat-kezelési stratégia másik célja, hogy csökkentse az elöntési kockázatot akkor, ha az nagyobb az elvárt minimális szintnél, vagy ha az elfogadhatósági intervallumon belül a beavatkozás érdemi javulást okoz. **Összességében elmondható, hogy az árvízzel és belvízzel veszélyeztetett területeken az elöntési károk kockázatát országosan csökkenteni kell, de a beavatkozások helyét és a csökkentés mértékét csak részletes vizsgálatok alapján lehet a jövőben meghatározni.**
- **Az árterületek hasznosításakor a társadalomnak és a gazdaságnak is alkalmazkodnia kell a területet érintő becsülhető veszélyek szintjéhez.**

C) Egyéb általános elvek

- Szolidaritás első elve, amely szerint egyrészt **nem szabad jelentős árvízi kockázati problémákat egyik régióból a másikba áthelyezni,** másrészt a több öblözetet érintő beavatkozások hatására az összkockázat szintjének csökkennie kell.
- Szolidaritás második elve: nem tehet senki arról, hogy mentett ártéren jogszerűen lakik, egy, országnak, közösségnek legalább az életvédelem szintjéig együtt kell kezelni az árvízi problémát.
- **A társadalom önvédelmi képességét erősíteni kell.** El kell érni, hogy az a lakos, gazdasági szereplő, aki elszenvedheti az elöntési események következményeit, alkalmassá váljon (ha ez

lehetséges) saját óvintézkedései megtételére a károk megelőzése, csökkentése érdekében. Ezért az árvízi tudatosság szintjét emelő programokat kell kidolgozni és végrehajtani, a jó építési és egyéb gyakorlatokat el kell terjeszteni.

D) Az emberi élet védelme, mint minimális cél

- A mentett ártér tekintetében az elfogadható minimális kockázati szint meghatározásához első lépésben azt kell becsülni, hogy az adott helyi tervezési egységen a víz kikerülésével számíthatunk-e emberhalál bekövetkezésére. Ha ez lehetséges, el kell érni, hogy az előntés valószínűsége kisebb legyen egy meghatározott értéknél.
- **Az emberi egészség és élet védelmének mindig abszolút elsőbbséget kell biztosítani, még a környezetvédelemmel szemben is.** (Az Európai Parlament az Árvíz kockázat Kezelési Irányelv elfogadására vonatkozó állásfoglalása, 2006. június 13. *Fontos megjegyezni, hogy ez a közvetlen veszélyhelyzetek kezelésére vonatkozik, és nem például egy stratégia kialakítására.*).

E) Kockázatszámítás

- **A mentettnek tekintett ártéren a számítható megmaradó kockázat az összes nem kezelt kockázati tényező összegét jelenti.**
- **Egyedül az ökoszisztemek olyan hatásviselői az előntéseknek, amelyek esetében károk mellett hasznokkal is számolhatunk,** ez lehetővé teszi adott területek árvízszint-csökkentésre való felhasználását.
- **A számított kockázat mértéke független a tulajdonos kilitétől, de a kockázatviselés már nem.** A gazdasági tevékenységre kijelölt területeken az adott előntési veszélyhelyzethez való minél jobban alkalmazkodó védelmi rendszerek és intézkedések kialakítása a tulajdonos, illetve a gazdasági tevékenységet folytató feladata. Ehhez az Állam támogatáspolitikával hozzájárulhat.
- **A kockázatkezelési intézkedések meghatározásánál több-szempon t u értékelést kell alkalmazni.** Itt a számszerűsíthető előnyök és hátrányok egy szempontot képviselnek, amelynek súlyát a helyi viszonyok alapján kell meghatározni, azonban az nem lehet több mint 80 %, és nem lehet kevesebb 50 %-nál. A többkritériumos értékelésnél használhatók kizáró kritériumok is.

F) Kockázatkezelés

- A kockázatkezeléshez egymásra épülő komplex megoldásokat kell keresni, ennek keretében:
 - a védekezés mellett a veszély megelőzésre is nagy hangsúlyt kell fektetni a vizek lehetőség szerinti visszatartásával, a tározás növelésével,
 - az árvíz- és belvízkockázattal érintett területeken ösztönözni kell a területhasználat-váltást a természeti adottságoknak nem megfelelő terület-használatok esetében,
 - az árvizek idején jelentkező víztöbblet természetes öblözetekbe való kivezetésének, és megőrzésének lehetőségét elő kell segíteni,
 - az élő rendszerek víztározási kapacitását jobban ki kell használni,
 - az árvíz gyors levonulását ún. nagyvízi levezető sáv kialakításával és fenntartásával kell elősegíteni a kockázatokat és veszélyeket figyelembe véve, az érintett értékek összevetésére alapuló kompromisszumokra építve,
 - a megoldások között kell, hogy szerepeljenek az agrárgazdálkodási lehetőségek is, mint a víz területen való tartása, pl. tározással, (öntöző)csatornákkal, beszivárogtatással és a talajvízháztartás javítása,
 - a védekezési rendszer rugalmasságát olyan eszközökkel kell növelni, mint a mobil gátak használata;
 - fentiek kiegészülnek a nem-szerkezeti intézkedések államilag összehangolt rendszerével.

- A meglévő, kirívóan nem értékarányos, kisszámú lakost érintő védekezések helyett az érintettek szempontjából is korrekt, igazságos megoldásokat kell keresni (például az életvitel megtartása szempontjából megfelelő áttelepítés).
- Az árvíz kockázat csökkentése érdekében megvalósításra kerülő intézkedések megvalósításánál és a kockázatkezelő rendszerek működésénél a felmerült nem kívánatos környezeti hatásokat minimalizálni kell.
- A kockázatkezelési megoldásoknak összhangban kell lenniük a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés során az érintett víztestek jó állapotára vonatkozó célokkal. Amennyiben konfliktus merül fel, a VKI szerinti hatásbecslés alapján igazolni kell a tervezett intézkedések elfogadhatóságát.
- A kockázatkezelési megoldások kialakításánál törekedni kell a többcélú hasznosíthatóság lehetőségének kihasználására, főleg a jobb és hatékonyabb vízkészlet-gazdálkodás irányában (pl.: árvízi véstározás – tájgazdálkodás).
- A kiemelkedő értéket képviselő műemlékek, kulturális örökségként nyilvántartott területek, illetve objektumok, valamint természeti védettség alatt álló területek ár- és belvizek elleni védelméről egyedi védekezési terv alapján kell gondoskodni. A terv elkészítéséért az érték kezelője – az árvízi kockázatkezelés szakmai irányításáért felelős szervezet közreműködésével – a felelős. A végrehajtást a prioritások meghatározása után ütemesen kell végezni, és középtávon megvalósítani. Miután kiemelkedő értékekről van szó, a feladat megoldása alapvetően állami feladat, míg a működtetés már megoldás-függő. (Egy kis templomot lokálisan védő mobil gát felállítása megfelelő vezetés mellett lehet önkormányzati, vagy akár a hívek feladata is. Az ilyen feladatok, amúgy is javítják az összetartás és szolidaritás színvonalát.)
- Megfelelő kockázatkezelés nem alakítható ki megfelelő határvízi együttműködés nélkül. Az együttműködésnek ki kell terjednie az alábbiakra:
 - Módszertani egyeztetések a kockázatkezelés tekintetében;
 - Célok és alapelvek meghatározása;
 - Előrejelző és riasztó rendszerek működtetése és információcseréje;
 - Kockázatkezelési tervek egyeztetése, és összehangolása – kockázatkezelési tervezés;
 - Közös érdekű létesítmények kialakítására tett javaslatok és azok megvalósítása, működtetése;
 - Tájékoztatás a beavatkozások eredményezte változásokról;
 - Tervezési eredmények kiértékelése;
 - Társadalmi egyeztetés;
 - Az árvízi albizottságok hatáskörét a feladatoknak megfelelően kell átalakítani, ha szükséges.

G) A kockázatkezelés terhei

- A kockázatkezelés terheit az állam és az érintettek minden esetben együtt viselik, olyan eset, ahol az egyik vagy másik fél visel minden terhet, objektíve lehetetlen. A teljes állami teherviselés feltételezi, hogy saját védelmében senki, semmit nem tesz, az érintettek teherviselése pedig azt, hogy a védekezési rendszer mind műszakilag, mind szervezésileg darabolható. A terhek tekintetében az érintettek önkéntes helyszíni munkája ugyanolyan, mint az állami finanszírozás léte.
- Hullámterek és nyílt árterek veszélyeztetett területén lévő engedélyezett lakó- és nyaraló ingatlanok esetében a kockázat kezelésért az engedélyező a felelős.
- Ésszerű finanszírozási stratégiát kell kialakítani.

4.2.3 Az OKKT2 az előzőkhez képest szűkített tartalma

Az első tervezési fázisban a legtöbb probléma és vita természet- és tájvédelmi jellegű volt. Ennek oka, részben az, hogy az árvízi kockázatokkal érintett területeken igen nagy kiterjedésben vannak védett,

Natura 2000, vagy táji szempontból kiemelkedő jelentőségű területek, és a beavatkozásokkal várhatóan érintett területek pedig szinte kivétel nélkül ilyenek. Ezen területeken a vízgazdálkodás, árvízvédelem beavatkozásai szinte mindig természeti értékek sérülésével járnak. Az előző OKKT₁-hez képest a beavatkozások közül ezért számos olyan beavatkozás típus kikerült a tervből, mely a hullámteret érintette volna. Lásd pl. nagyvízi vápa kialakítás, a hullámtéri területhasználatok váltása. Így a beavatkozások szinte kizárólag csak a töltésekre koncentrálnak (azok állapotának javítása, szintjük emelése stb.), illetve meglévő árvízi tározók szükség szerinti használatában gondolkodnak. Ez nem biztos, hogy természet-, tájvédelmi szempontból ideális, de a konfliktusokat mindenképpen csökkenti. Tehát a nagyvízi mederkezelési tervek nem képezik tárgyát az Országos Árvízi Stratégiai Kockázatkezelési Terv első felülvizsgálatának (OKKT₂), sőt általánosságban az ilyen típusú beavatkozások sem.

5 A környezeti vizsgálat tematikája

Az OKKT felülvizsgálat környezeti vizsgálatára vonatkozó tematika kialakítása a vonatkozó 2/2005. (I. 11.) Kormányrendelet elvárásainak konkretizálásával történt. (A hazai jogszabály a vonatkozó EU SKV irányelv tartalmi követelményeinek megfelel, de tartalmi előírásai annál részletesebbek.) A kidolgozásánál e két jogszabály mellett figyelembe vesszük a vonatkozó, más uniós és hazai jogszabályokat, módszertani anyagokat, korábbi SKV-k tapasztalatait. Lásd többek között az EU által kiadott Stratégiai Környezeti Vizsgálatokra vonatkozó útmutatásokat (Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007-2013, The Programming Period 2014-2020 Monitoring and Evaluation of European Cohesion Policy. Guidance document on ex-ante evaluation), valamint a korábbi tervezési folyamat során végzett értékelések, azokra készült kritikai elemzések tapasztalatait is.

TEMATIKA VÁZLAT

1. BEVEZETÉS, ELŐZMÉNYEK

1.1. A környezeti értékelés kidolgozási folyamata, kapcsolódás a tervezési folyamat más részeihez

- 1.1.1. Előzmények bemutatása
- 1.1.2. A környezeti vizsgálat tematikája
- 1.1.3. A környezeti vizsgálat alkalmazott módszertana
- 1.1.4. A fenntarthatósági értékrend, kritériumrendszer meghatározása
- 1.1.5. A környezeti értékelés készítéséhez felhasznált adatok forrása

1.2. A Megbízó és a környezeti vizsgálatot végző szervezetek és szakértők

- 1.2.1. Az OKKT kidolgozás megbízója és készítője
- 1.2.2. A környezeti vizsgálatot végző szakértők

1.3 A környezet védelméért felelős szervek és az érintett nyilvánosság bevonása

- 1.3.1. A tematika egyeztetése
- 1.3.2. A környezeti jelentés egyeztetése
- 1.3.3. A környezeti értékelés készítése során tett javaslatok hatása a tervre és a tervezési folyamat alakulására

2. AZ ORSZÁGOS ÁRVÍZI STRATÉGIAI KOCKÁZATKEZELÉSI TERV BEMUTATÁSA

2.1. A kezelendő probléma: a vízkárelhárítás helyzete

- 2.1.1. Magyarország jelenlegi vízgazdálkodási, árvízvédelmi állapota
- 2.1.2. Dombvidéki vízfolyások, villámárvizek
- 2.1.3. A belvizek okozta problémák
- 2.1.4. Az okozott károk, kockázatos vagyontételek

2.2. Az OKKT céljainak, tartalmának és a készítés folyamatának összefoglaló ismertetése, kiemelve a környezeti értékelés készítése szempontjából fontos részeket

- 2.2.1. 2007/60/EK irányelv az árvízkezelésről és kezeléséről
- 2.2.2. Az OKKT és az azt 8 tervezési egységre lebontó regionális szintű árvíz kockázatkezelési tervek rövid bemutatása
- 2.2.3. A változatok és kialakításuk folyamata

2.3. Az OKKT összefüggése más hazai és Uniós releváns tervekkel, illetve programokkal.

2.4. Az OKKT céljainak összevetése a terv szempontjából releváns nemzetközi és hazai környezet- és természetvédelmi célokkal

2.5. Az OKKT belső konzisztenciája, integráltsága és komplexitása környezeti szempontból

2.6. Az OKKT tervezési és végrehajtási intézményi kereteinek áttekintése, a megvalósítás ehhez kötődő feltételei

- 2.6.1. Az tervezési és végrehajtási intézményi keretek és a koordinációs igény
- 2.6.2. Az eddigi tervek megvalósulásának, használhatóságának tapasztalatai
- 2.6.3. A tervezés kisebb területi egységei, ezek terveinek tartalma
- 2.6.3. Lehetséges korlátok, akadályozó társadalmi-gazdasági folyamatok, a környezetvédelmi, vízvédelmi érdekek érvényesítésének főbb akadályai, ezzel kapcsolatos konfliktusok összefoglalása,
- 2.6.4. A hatékonyság javítása a fentiek tükrében

2.7. A változatok „környezeti megfelelőségének” és fenntarthatóságának előzetes értékelése

3. AZ OKKT INTÉZKEDÉSEK MEGVALÓSÍTÁSA KÖRNYEZETI HATÁSAINAK, KÖVETKEZMÉNYEINEK FELTÁRÁSA:

3.1. A jelenlegi környezeti állapot releváns, az OKKT -vel összefüggésben lévő elemeinek ismertetése

- 3.1.1. A jelenlegi környezeti állapot ismertetése, az érintett lakosság meghatározása
- 3.1.2. A fennálló környezeti konfliktusok, problémák leírása és mindezek várható alakulása, ha a terv nem valósulna meg

3.2. Az OKKT megvalósulásával közvetlenül vagy közvetve környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása

- 3.2.1. Természeti erőforrás közvetlen igénybevételét vagy környezetterhelés közvetlen előidézését jelentő intézkedések

- 3.2.2. Más környezeti elemeket és rendszereket érintő, jelentősnek tekintett intézkedések hatótényezői
- 3.2.3. Közvetett környezeti következménnyel járó társadalmi, gazdasági folyamatokat kiváltó, ösztönző intézkedések
- 3.3. Az OKKT megvalósítása esetén várható, a környezetet érő hatások, környezeti következmények előrejelzése, beleértve a szándékolt pozitív társadalmi hatásokat is**
- 3.3.1. Jól azonosítható környezet igénybevételek, esetleges terhelések és várható tervezett állapot javulások
- 3.3.1.1. *Felszíni vizek*
- 3.3.1.2. *Felszín alatti vizek, vízbázisok*
- 3.3.1.3. *Földtani közeg, talaj*
- 3.3.1.4. *Levegő*
- 3.3.1.5. *Élővilág, ökoszisztémák (ennek részeként védett természeti területek, Natura 2000 területek, azok jelölő fajai és élőhelyei, Országos Ökológiai Hálózat elemei, és a nem védett ártéri erdőterületek)*
- 3.3.1.6. *Épített környezet (települési környezet, kulturális örökség – műemlékek, régészeti értékek)*
- 3.3.1.7. *Tájvédelem: táj jellege, egyedi tájértékek és esztétikai adottságok, tájszerkezet, tájhasználat, tájpotenciál*
- 3.3.1.8. *Zaj- és rezgésterhelés*
- 3.3.1.9. *Hulladékok keletkezése és kezelése*
- 3.3.1.10. *Éghajlatváltozás: dekarbonizáció, az éghajlati sérülékenység mérséklése, valamint a reziliens alkalmazkodás elősegítése*
- 3.3.1.11. *Ember és társadalom*
- Fentieknél a stratégiai környezeti vizsgálat kiterjed az e szinten kezelhető összeadódó vagy egymást felerősítő (kumulatív) hatások vizsgálatára, értékelésére is.*
- 3.3.2. A közvetett módon hatást kiváltó tényezők relevanciájának vizsgálata
- Ezen belül a 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet 4. számú mellékletének 3.6.2. pontjában szereplő közvetett hatások közül az ÁKK intézkedéseinek következtében várhatóan relevánsakat vizsgáljuk (lásd többek között új konfliktusok megjelenése, környezettudatos magatartás változása, területfelhasználás változása stb.)
- 3.4. Az OKKT céljainak összevetése fenntarthatósági célokkal, kritériumokkal**
- 3.5. A hatások összefoglalása és az intézkedések várható alkalmazhatósága, a terv összesített értékelése**
- 3.5.1. A hatásokat érintő alapkérdésekre adott válasz
- 3.5.2. Az intézkedések alkalmazhatósága, felmerülő problémás környezeti hatások
- 3.5.4. A vízgyűjtő-gazdálkodási és az árvízkezelési tervek összhangjának értékelése, a VKI 4.7 cikkelyéhez kapcsolódó elemzés esetlegesen felmerült szükségessége
- 3.5.3. Összefoglaló következtetések
- 3.6. Az országhatáron áttérjedő környezeti hatások lehetősége, és ezek értékelése**

4. AZ OKKT KÖRNYEZETI HATÁSOSSÁGÁNAK ÉRTÉKELÉSE ÉS A VÁRHATÓ KEDVEZŐTLEN HATÁSOK ELKERÜLÉSÉT CÉLZÓ JAVASLATOK

4.1. Általános javaslatok

4.2. Az OKKT megvalósítása következtében esetlegesen fellépő környezetre káros hatások elkerülésére, és a tervezett környezetileg kedvező intézkedések megvalósíthatóságának javítására vonatkozó javaslatok

- 4.2.1. Környezetvédelmi, fenntarthatósági szempontú javaslatok
- 4.2.2. Társadalom bevonására vonatkozó és szemléletformálási javaslatok
- 4.2.3. Gazdasági, szabályozási, intézményi javaslatok
- 4.2.4. Konfliktuskezelési javaslatok, az integráltság erősítése

4.3. Monitoring, értékelési és a megvalósítása során szükséges intézményi kapacitásokra, kompetenciákra és intézkedésekre vonatkozó javaslatok

5. AZ OKKT-VAL ÖSSZEFÜGGÉSBEN MEGVALÓSULÓ VAGY EGYÉB TERVEKRE VONATKOZÓ JAVASLATOK

KÖZÉRTHETŐ ÖSSZEFOGLALÓ

- 1. A környezeti értékelés kidolgozási és partnerségi folyamatának ismertetése**
- 2. Előzmények, a tematika tartalma**
- 3. Az OKKT rövid ismertetése, környezeti hatékonysága**
- 4. A lényeges környezeti állapotváltozások bemutatása, értékelése**
- 5. A javaslatok összefoglalása**

A vonatkozó 2/2005. (I.11.) Kormányrendelet szerint a környezeti értékelésnek ki kell térnie arra is, hogy előreláthatóan a terv megvalósításából származhatnak-e országhatáron áttérjedő jelentős, káros környezeti hatások.

6 A fenntarthatósági értékrend meghatározása

Az alábbi táblázatban egy általános kritériumrendszert adunk meg a fenntarthatósági értékrend vonatkozóan, amely tervezési követelményként alkalmazható. A kritériumrendszer azért született, hogy az **SKV típusú értékelésekhez általános fenntarthatósági viszonyítási alapot jelentsen**. Ennek megfelelően alakítottuk ki a kritériumokat. A módszert már számos esetben alkalmaztuk, bevált vizsgálati/értékelési módszer, mely kis átalakításokkal igen eltérő tartalmú tervek, programok értékelésére is alkalmas volt. Ennek segítségével készült el például a Miniszterelnöki Hivatal számára az Operatív Programok SKV-ja, vagy a Fővárosi Területfejlesztési Program – Stratégiai és operatív munkarészének környezeti vizsgálata.

A fenntartható fejlődésre vonatkozó értékrendünket az SKV elkészítésekor a vizsgált OKKT2-re vonatkozóan konkretizáltuk. A következő táblázat első és második oszlopa az egyes általunk figyelembe veendő fenntarthatósági kritériumot általános formában mutatja. A harmadik oszlop javaslatot tesz a kockázatkezelési terv esetében alkalmazható kritériumokra. A táblázatban szereplő tételek sorrendje nem hierarchikus, ezeknek egyszerre kellene teljesülniük, nem szabad egymás rovására javulniuk.

1. táblázat A vizgálathoz javasolható fenntarthatósági kritériumok

Fenntarthatósági kritériumok		A kritériumok konkretizálása az AKK szempontjából
<p>I. A szükségletek kielégítése és a természeti-környezeti értékek megőrzése között hosszú távú egyensúlyt kell elérni. (a) a környezet igénybe-vétele ne haladja meg a források keletkezésének a mértékét (b) a környezet terhelése ne haladja meg a környezet asszimilációs kapacitását.</p>	<p>1. A lételemnek tekintett, feltételesen megújuló környezeti elemek (levegő, víz, föld, élővilág) készleteit és állapotát, valamint az általuk alkotott környezeti rendszer potenciálját, önszabályozó képességét a rendszer terhelhetőségének határán belül fenn kell tartani, illetve ahol ez szükséges és lehetséges, a megfelelő célállapot érdekében terhelésüket csökkenteni kell.</p> <p>2. A természeti erőforrásokkal való gazdálkodásban általánosan a feláldozott és a létrehozott értékek pozitív egyenlege kell, hogy érvényesüljön, miközben a meg nem újuló erőforrások igénybevétele nem haladhatja meg azt az ütemet, amennyivel azok megújuló erőforrásokkal való helyettesíthetősége megoldható.</p> <p>3. A természetbe hulladékként visszakerülő (a természet által sem hasznosítható) anyagok mennyiségének és veszélyességének csökkennie kell. Erősíteni kell a körforgásos gazdálkodás lehetőségeit.</p> <p>4. A rendelkezésre álló terület felhasználásánál az igénybe vehető területek nagyságát kemény felső korlátnak kell tekinteni, a fejlesztéseknél a tájba illesztett, területkímélő megoldásokat kell előnyben részesíteni. Azaz a termőföld mennyiségi védelme kiemelt fontosságú. Ezt a szabályozás szintjén is érvényesíteni kell.</p>	<p>Az OKKT2-nek és a helyi terveknek meg kell felelnie a VKI és az aktuális OVGT a vizek jó állapotára vonatkozó céljainak. Előre jelezhető, hogy a konfliktust a hidromorfológiai állapotra vonatkozó célkitűzések jelenthetnek. A talajok tekintetében a kedvező hatások növelését, és a kedvezőtlenek csökkentését szolgáló megoldásokat kell támogatni. A vízkészletek növelése tekintetében tökéletes lehet az összhang, ha az árvízkezelésben is előtérbe kerülnek a vízvisszatartást erősítő megoldások.</p> <p>A beavatkozások során az erőforrástakarékos megoldásokat kell előnyben részesíteni. Törekedni kell a természet adta lehetőségek kihasználására, a jelentős építésekkel, mesterséges beavatkozásokkal járó intézkedésekkel szemben. Az árvízi kockázat csökkentését a tájban, annak morfológiai és biogeográfiai sajátosságaiban rejlő potenciálra kell elsősorban alapozni.</p> <p>Az építési munkálatoknál lehetőséghez képest másodnyersanyagok, újrahasznosított hulladékok felhasználását szorgalmazni kell.</p> <p>A beavatkozások esetében az árvízvédelmi művek bővítése-kor a területkímélő megoldásokat kell előnyben részesíteni. (Lehetőség szerint tájba illesztett módon). Az ártéri területek árvízszint csökkentési célból való felhasználása ebből a szempontból nem számít igénybevételnek. Sőt: korábbi ártéri területek árasztása a térség gazdasági és ökológiai fenntarthatóságának feltétele.</p>
<p>II. A kardinális értékek elvesztésével járó folyamatok nem tűrhetők el. Minden kipusztított faj belőlünk vesz el valamit.</p>	<p>5. A biológiai sokféleség megőrzésének feltételeit, a természetesen előforduló fajok, és tenyésztett vagy természetesen hagyományos fajták megőrzését és védelmét, a természetes és természet szerű élőhelyek fennmaradását, sokszínűségét, és térbeli koherenciáját biztosítani kell. Ez a természeti rendszerek környezeti változásokhoz való jobb alkalmazkodó képességét is szolgálja.</p>	<p>A tervek kialakításánál törekedni kell a biológiai sokféleség megőrzése feltételeinek biztosításra. A vizek területen tartása az árvízzel veszélyeztetett térségeink alapvető ökológiai problémáját, a szárazodást csökkenti, így biodiverzitás növelő. Az ebben rejlő lehetőséget minden esetben ki kell használni.</p>

Fenntarthatósági kritériumok	A kritériumok konkretizálása az AKK szempontjából	
	6. Az ökoszisztéma szolgáltatásokat ¹ értéknek kell tekinteni, gazdasági értéküknek meg kell jelenniük a stratégiai fejlesztési döntésekben. A fejlesztések nem járhatnak az ökoszisztéma szolgáltatások károsodásával.	Az ökoszisztéma szolgáltatások közül a szabályozó funkció kihasználását a kockázat kezelés során javítani kell a többi csökkentése nélkül. Minden reális lehetőséget meg kell ragadni arra, hogy a kockázatcsökkentés inkább a vizek területen tartásával történjen. (Ez az, ami gyarapítja az ökoszisztéma szolgáltatások körét, javítja minőségüket.)
	7. Az építészeti, táji és kulturális értékek fennmaradását biztosítani kell.	A Stratégia és a tervek kidolgozásánál önállóan meg kell jeleníteni az építészeti, táji és kulturális értékeket, és biztosítani kell – akár speciális megoldásokkal - a fennmaradásukhoz szükséges feltételeket. Megsemmisülésük nem elfogadható. Károsodásuk esetén gondoskodni kell a helyreállításukról. Az árvízkezelés hagyományos módjainak felelevenítésével a táji-kulturális értékek fokozhatók.
<p>III. Biztosítani kell a táji, természeti, környezeti változásokhoz való alkalmazkodás lehetőségét egyéni és társadalmi szinten</p> <p><i>A gazdasági-, társadalmi-, technikai-, egyed-, faj-, és bármilyen más fejlődés egyik elengedhetetlen feltétele, hogy szolgálja a környezethez való alkalmazkodást. Ellenkező esetben a folyamat a kérdéses alany pusztulásához vezethet.</i></p>	8. A környezeti (pl.: klíma-) változásokhoz való alkalmazkodó képességet mind a társadalom, mind az érintett lakosság szintjén meg kell őrizni, azt korlátozni nem szabad, sőt lehetőség szerint javítani kell.	Az OKKT2 maga is a környezeti (pl.: klíma-) változásokhoz való jobb társadalmi alkalmazkodó képességet szolgálja. Minél jobban sikerül ezt javítani a többi kritérium betartása mellett annál jobb. Elsődleges a VGT - intézkedésekkel való szinergia megteremtése.
	9. A nem kívánatos természeti környezeti változásokat erősítő emberi tevékenységeket hatásuk és jelentőségük függvényében korlátozni, adott esetekben tiltani kell.	A nem kívánatos természeti környezeti változásokat erősítő, árvízi kockázat növelő emberi tevékenységeket hatásuk és jelentőségük függvényében korlátozni, adott esetekben tiltani kell. Az előtérrel fenyegetett területek beépítését szigorúan tiltani kell, kockázatos beépített területek árvízi védelme, ill. a védelem fokozása nem járhat a természeti környezet károsodásával, nem történhet annak rovására.
	10. Nem tűrhető az az állapot, hogy a társadalom egy része olyan rossz életkörülmények között él, mely az alkalmazkodó képességét szinte meg-szünteti, és így csak a közvetlen környezetének felélésével képes életben maradni. (Jellemző eset a tározók véderdőinek a környéken élők által való tönkretétele, például a Tiszaroffi tározóban.)	Olyan a beavatkozásokat kiegészítő intézkedések szükségesek, melyek javítják az érintett térségek tájpotenciálját, ezen keresztül gazdasági lehetőségeit és az ott élők életkörülményeit. Azok a beavatkozások kerülendők, melyek tovább csökkentik egy-egy település életlehetőségeit. (Pl. jó szántóterületeik kisajátításra kerülnek, több oldalról kerülnek töltések közé.)

¹ Ökoszisztéma szolgáltatásnak nevezzük az élővilág azon javait, szolgáltatásait, melyeket az ember élete során közvetlenül vagy közvetve felhasznál, így azok állapota az életminőségét meghatározza. Négy alapvető szolgáltatás típus: Az ellátó szolgáltatás által nyújtott javakat közvetlenül felhasználjuk, elfogyasztjuk, ilyenek például az élelmiszerek, az ivóvíz, a fa- és rostanyagok. Az élővilág szabályozó funkciói közé sorolhatók az éghajlatszabályozás, az árvizek mérséklése, a víztisztítás és a talajképződés. Fenntartó szolgáltatás a primer produkció (a zöld növények fotoszintézise által), az elemek vagy a víz körforgalmában játszott biológiai szerep. Az élővilág kulturális szolgáltatása szerteágazó, többek között jelentős esztétikai, spirituális, oktató és rekreációs funkciója van. (Török Katalin: A FÖLD ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOTA ÉS PERSPEKTÍVÁI Magyar Tudomány)

Fenntarthatósági kritériumok		A kritériumok konkretizálása az AKK szempontjából
<p>IV. Meg kell adni mindenkinek a lakóhelyén az emberhez méltó élet lehetőségét mind a jelenben, mind a jövőben. <i>Egy fejlesztésnek akkor van értelme, ha jobb lesz tőle ott élni.</i></p>	11. Az egészséges környezet és az egészséges ételkészítés és ivóvíz és a biztonságos fenntartható energiaellátás minden ember alapvető joga, a nem megfelelés sem helyi, sem tágabb szinten nem tűrhető.	A tervek kidolgozásánál gondolni kell arra, hogy e kritériumnak (egészséges környezet, ételkészítés, ivóvíz, biztonságos energiaellátás) még katasztrófa helyzetben is érvényesülni kell, legalább minimum szinten.
	12. Meg kell őrizni a helyi kultúrát, azokat a termelői és fogyasztói mintázatokat, amelyek a környezethez való alkalmazkodás során alakultak ki, s hosszú távon biztosították a helyi közösség és táji környezet harmóniáját. Ha ez már nem lehetséges a fenntartható termelői és fogyasztói mintázatok kialakítását kell támogatni.	A megoldások keresése folyamán a környezethez való alkalmazkodás során régebben kialakult, a táj adottságaihoz (árvízjárta terület) jobban igazodó megoldásokat is át kell gondolni. A fenntartható termelői és fogyasztói mintázatok az árvízi helyzetekhez való jobb alkalmazkodást is segítik.
	13. A fejlesztések miatt a helyi közösségeknek nem szűkülhetnek a lehetőségei az igényelt, választ-ható életmódok tekintetében, amennyiben ezek nem zárják ki egymást, és megfelelnek mind a fenntarthatóság, mind a fejlődés kritériumainak.	A fejlesztések lehetőség szerint szolgálják a táji adottságokhoz jobban illeszkedő, hosszú távon fenntartható használatokat. (Ellenkező típusú használatok a tájpotenciál leromlását, a térség elszegényedését okozzák.)
	14. Minden a környezetgazdálkodással összefüggő tevékenységet azon a szinten kell megvalósítani, ahol a probléma kezelése a legnagyobb környezeti és egyéb haszonnal, valamint a legkisebb környezeti kockázattal, illetve kárral jár.	Az érintettek részvételi lehetőségét a védekezésben biztosítani kell. El kell érni, hogy az, aki elszenvedheti az árvízi események következményeit, alkalmassá váljon (ha ez lehetséges) saját óvintézkedései megtételére az árvízkarok csökkentése érdekében.
	15. A helyi szinten kezelhető erőforrások használata elsősorban a helyi közösség közvetlen, vagy közvetett hasznát kell, hogy szolgálja.	Nem releváns
<p>V. A fenntartható fejlődést csak felelősségteljes ember érheti el. <i>Az egyén élet-minőségének javulása sem a saját, sem a mások által preferált környezeti javak sérelmére nem történhet.</i></p>	16. Erősíteni kell a társadalom befogadó jellegét (társadalmi kirekesztés, demográfiai problémák kezelése stb.) az értékek mentén.	Lehetőséget kell teremteni arra, hogy a megvalósítás során a változások eddigi vesztesei is lehetőséget kapjanak a tervek megvalósítása, és az alkalmazkodóbb tájgazdálkodási rendszerek működtetése során.
	17. A térség, régió, város nem veszélyezteteti - sem közvetlen, sem közvetett formában – sem saját környékén, sem távolabb ugyanezeknek a követelményeknek az érvényesülését.	Nem szabad az árvízi kockázati problémákat egyik térségből a másikba áthelyezni, csak olyan megoldások valósíthatók meg, amelyek másutt sem okoznak árvízveszélyt.

Fenntarthatósági kritériumok		A kritériumok konkretizálása az AKK szempontjából
18. A fejlesztésnek legyenek olyan elemei, amelyek hatására a fenntarthatóság elvei tudatosulhatnak, és erkölcsi normává válhatnak a társadalom tagjaiban, ezzel párhuzamosan a tervezés során az érintetteknek a döntésekben való részvétele biztosított.		Az intézkedéseket ki kell egészíteni fenntartható szemléletet, környezettudatosságot javító elemekkel. (Pl. helyi fogyasztási minták terjesztésére alkalmas a lakóhelyen vagy annak közelében történő, árvízmelegítést szolgáló helyi megoldások bemutatása, ezáltal az egyéni felelősség tudatosítása, a fenntartható vízfogyasztás elősegítése.
19. Fenntartható fogyasztási minták terjesztésére van szükség, ellensúlyozva a jelenlegi túlfogyasztásra ösztönző rendszert.		
20. Fenntartható fejlődés szempontjából elfogadhatatlan a vagyoni különbségek jelenleg érvényesülő és folyamatosan növekvő szintje. Társadalmi igazságosság nélkül nincs fejlődés.		

7 A környezeti vizsgálat társadalmasítása

A partnerség kereteit az SKV Irányelv preambulumban határozza meg:

„Az átláthatóbb döntéshozatal elősegítése, illetve a vizsgálatához rendelkezésre bocsátott információk teljességének és megbízhatóságának biztosítása érdekében elő kell írni, hogy a **környezeti felelősségük folytán érintett hatóságokkal és a nyilvánossággal a tervek és programok vizsgálata során konzultáljanak**, illetve kitűzzék a megfelelő határidőket, kellő időt hagyva a konzultációra, beleértve a véleménynyilvánítást is”.

A társadalmi részvétel szempontjából meghatározó jogi keretet adó jogszabályok:

- **Aarhusi egyezmény:** 2001. évi LXXXI. törvény a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló, Aarhusban, 1998. június 25-én elfogadott Egyezmény kihirdetéséről
- **Espooi egyezményhez kapcsolódó Kijevi protokoll (Kijevi jegyzőkönyv):** 132/2010. (IV. 21.) Korm. rendelet az országhatáron áttérjedő környezeti hatások vizsgálatáról szóló, Espoóban, 1991. február 26. napján elfogadott egyezményhez kapcsolódó, a stratégiai környezeti vizsgálatról szóló, Kijevben, 2003. május 21-én elfogadott jegyzőkönyv kihirdetéséről
- **Egyéb magyar jogszabályok**, különösen a 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról

Érintett, az OKKT2 stratégiai környezeti értékelése iránt potenciálisan érdeklődő nyilvánosságnak tekintjük a környezet-, illetve természetvédelemmel, kulturális örökség védelmével foglalkozó társadalmi szervezetek mellett a vízgazdálkodással közvetlenül vagy közvetve érintett szervezeteket és személyeket is.

Lépések

I. Fázis: A munkaterv egyeztetése

A partnerségi folyamat a vizsgálat elején megindul, miután a környezeti értékelés tartalmának meghatározásakor (jelen dokumentum) ki kell kérni a környezetvédelemért felelős szervek véleményét, és nyilvánosságra kell hozni ennek eredményét, a folyamat megindulását.

- a) A stratégiai környezeti vizsgálat tematikáját, munkatervét **véleményük kikérése érdekében** elküldjük a **jogszabályban meghatározott**, az SKV Korm. rendelet 3. sz. mellékletében szereplő **környezetvédelemért felelős hatóságoknak**, valamint az Országos Környezetvédelmi Tanácsnak és a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanácsnak. A véleményezésre 30 napot biztosítunk, igény felmerülése esetén akár személyes megbeszélést is tartva az érintett szervekkel. A tematika egyeztetésének időpontja: 2021. október-november.
- b) A környezetvédelemért felelős szakmai szervek véleménye alapján a munkaterv véglegesítésre kerül. A véglegesített változat felkerül a vízgyűjtő-gazdálkodás honlapjára <http://vizeink.hu/>. Továbbá értesítjük a véleményezésbe bevont hatóságokat a véglegesítés tényéről.

II. Fázis: A jelentés partnersége

- a) **A környezeti értékelés társadalmasítására**, nyilvánosság általi **véleményezésére** a kidolgozó honlapján kerül sor, illetve az SKV készítőjének honlapján is elhelyezünk egy ezzel kapcsolatos tájékoztatást. A véleményezés lehetőségét országos napilapban hirdetjük meg. Az SKV véleményezésére 30 napot biztosítunk az érdeklődők számára. A véleményeket a Megrendelővel egyeztetett e-mail címen fogadjuk majd. A környezeti értékelés véleményezésének tervezett időpontja 2021. december.

- b) **A véleményezésbe** fentiek mellett bevonásra kerülnek az a) pont alatt meghatározott felelős hatóságok, az Országos Környezetvédelmi Tanács, valamint a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács és a tervezésért felelős szervezetek. Igény esetén a személyes megbeszélés lehetőségét biztosítjuk.
- c) **A beérkezett vélemények feldolgoása** és azok kezelésére vonatkozó javaslatok megfogalmazása táblázatos formában történik, rögzítve a véleményező személyét, a megfogalmazott véleményt, és a figyelembevételre vonatkozó javaslatot.
- d) **Társadalmi részvétel értékelése:** Az SKV folyamat befejeztével egy értékelést készítünk a társadalmi részvételi folyamat lefolyásáról, tanulságairól, amelyet az SKV 1. fejezetébe beépítünk.

III. Fázis: A környezeti értékelésre vonatkozó észrevételek átvezetése

Észrevételek beépítése: Az SKV folyamat befejeztével a véleményezés során beérkezett észrevételek közül azokat, melyeknek a figyelembevételéről született döntés, beépítjük a környezeti értékelésbe.